

Jaký je charakter sociálního systému v naší zemi?

Sociální systém se v naší zemi v současné době nachází ve velmi složité situaci. Na jedné straně některé makroekonomické charakteristiky signalizují, že se objektivně daří řešit všechny potřebné sociální situace, na straně druhé nás sdělovací prostředky pravidelně informují o tom, že roste počet domácností, které nemohou zaplatit dětem ve školách teplý oběd, a že roste počet osob, které se obracejí na potravinové banky s žádostí o pomoc.

■ **Text: doc. Ing. Ladislav Průša, CSc.,** proděkan pro vědu a tvůrčí činnost, Fakulta veřejných politik Slezské univerzity v Opavě;
Ing. Jiří Horecký, Ph.D., MSc., MBA, prezident APSS ČR

Vláda v uplynulém období přistoupila ke změně podmínek valorizace důchodů, inflace i nadále snižuje reálnou hodnotu příjmů obyvatel, řada sociálních dávek neplní svoje základní poslání. Je zřejmé, že by bylo žádoucí znovu komplexně ve vzájemných souvislostech analyzovat jednotlivé sociální situace, které jsou v sociálním (ale i v daňovém) systému řešeny, posoudit, zda stávající formy jejich řešení odpovídají současným sociálně-ekonomickým podmínkám a na tomto zákla-

dě následně navrhnout eventuálně jejich nová řešení. **Opomenuty by neměly být i otázky včasného poskytování pomoci,** neboť Česká správa sociálního zabezpečení ani Úřad práce ČR dlouhodobě překračují zákony definované lhůty pro přiznání většiny sociálních dávek.

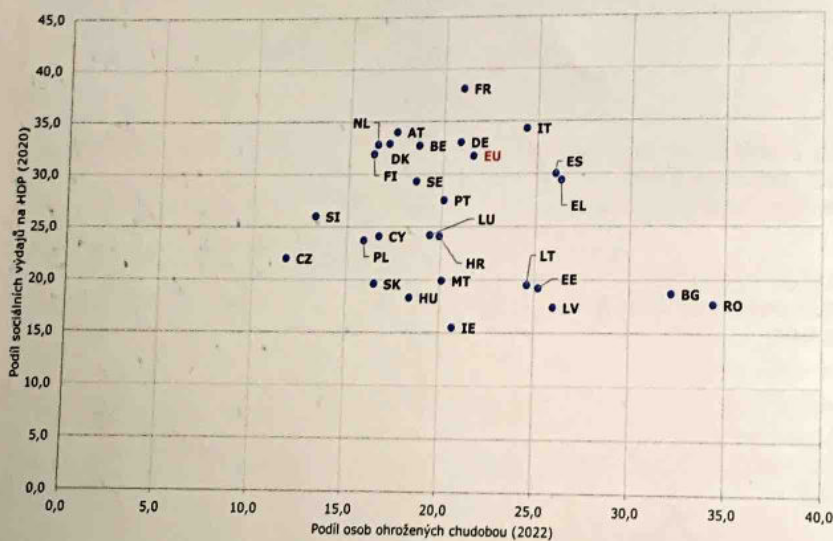
Jedním ze základních parametrů charakterizujících sociální systém v dané zemi je podíl sociálních výdajů na velikosti hrubého domácího produktu. Tyto údaje je vhodné porovnávat s podílem osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením. **Český sociální systém se dlouhodobě v tomto porovnání řadí k systémům s nejnižším podílem osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením,** podíl sociálních výdajů na HDP se přitom řadu let v evropském porovnání řadí k podprůměrným. V tomto smyslu se jeví, že celý sociální sys-

tém mění svůj charakter, postupně opouští korporativní (konzervativní) typ a mění se v typ liberální.

Pro evropské země je typické, že jsou ve velké míře založeny na celospolečenské solidaritě. Evropský sociální model je založen na relativně vyspělých systémech sociální ochrany a univerzalitě přístupu k nim, a proto se opírá i o relativně vysoké sociální výdaje¹. Z uvedeného grafu je zřejmé, že rozsah solidarity je v českém sociálním systému velmi značný a při znalosti základních podmínek konstrukce nejvýznamnějších sociálních dávek lze konstatovat, že tento princip je realizován na úkor principu ekvivalence.

Nízký podíl domácností ohrožený chudobou a sociálním vyloučením v ČR je způsoben vysokým rozsahem solidarity na úkor principu ekvivalence. Podle analýzy výsledků EU-SILC se v pásmu těsně nad definovanou hranici životního minima (jehož platné částky jsou zhruba o 36–54% nižší než částky, které byly vypočteny podle metodiky vytvořené k výpočtu životního a existenčního minima²) nachází velké skupiny osob, u nichž prakticky jakýkoli nárůst životních nákladů může znamenat propad do stavu hmotné nouze.

Podíl osob ohrožených chudobou v závislosti na výši podílu sociálních výdajů na HDP

Pramen: vlastní zpracování

Je proto zřejmé, že by v současné době bylo vhodné přehodnotit jednotlivé částky životního minima tak, aby plnily plnohodnotně ochrannou funkci sociální politiky a aby jejich reálný pokles nebyl příčinou hlubších sociálních problémů. Skutečnost, že životní minimum dnes dostatečně neplní základní funkci sociálního systému – funkci ochrannou –, naznačuje, že je **potřeba znovu analyzovat všechny klíčové vazby v jednotlivých sociálních systémech a znovu posoudit, zda nadměrný rozsah sociální solidarity nemá za následek, že nejsou plnohodnotně naplňovány další funkce sociálního systému** – funkce stimulační, preventivní, rozdělovací a homogenizační, a zda není potřebné položit podstatně vyšší důraz na uplatňování zásluhových prvků v konstrukci jednotlivých sociálních dávek. Kri-

¹ Viz: MERTL, J. a kol. Sociální politika. Praha: Wolters Kluwer, 2023. ISBN 978-80-7676-675-4

² Viz: BERAN, V. Náplň a konstrukce životního a existenčního minima 2021. Praha: VÚPSV, 2022. Bez ISBN. [online, cit. 240219]. Dostupné z: https://katalog.vupsv.cz/fulltext/vz_519.pdf

³ Viz: TOMES, I. Úvod do teorie a metodologie sociální politiky. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-680-3

Struktura domácností podle čistého příjmu po odečtení nákladů na bydlení ve vztahu k životnímu minimu

	Násobky životního minima (ŽM)				
	Méně než ŽM	1,00–1,49 ŽM	1,50–1,99 ŽM	2,00–2,39 ŽM	2,40–2,99 ŽM
Počet domácností	91 458	76 165	134 209	176 168	383 460
Počet členů domácností	204 749	177 035	270 219	323 162	726 973

	Násobky životního minima (ŽM)					
	3,00–3,99 ŽM	4,00–4,99 ŽM	5,00–5,99 ŽM	6,00–6,99 ŽM	7,00 a více ŽM	Celkem
Počet domácností	908 941	839 416	579 447	382 537	918 387	4 490 188
Počet členů domácností	1 999 285	2 118 843	1 471 337	940 686	2 029 065	10 261 354

Pramen: vlastní propočty podle ČSÚ (2023)

ze sociálního státu, v níž se dnes zcela jistě nacházíme, totiž bývají doprovázeny – vedle snižování rozsahu sociální solidarity – posilováním zásluhových prvků v konstrukci jednotlivých sociálních dávek.³

Bohužel tento přístup je v praktické politice vlády doposud zcela opomíjen, vláda ex post pod záminkou vzniku národohospodářských škod změnila platná pravidla valorizace důchodů, prosadila v rozporu

se svým programovým prohlášením balík daňových změn, místo toho, aby se snažila zdanit zisky zahraničních vlastníků našich bank (a tím tak přispěla ke snížení schodku státního rozpočtu), trestá ty, kteří zodpovědně v předstihu splácí svoje závazky z hypotečních úvěrů. Místo toho, aby ocenila snahu zodpovědných osob spořit si ve III. důchodovém pilíři i po vzniku nároku na důchod (např. pro pokrytí svých budoucích potřeb při posky-

tování sociálních služeb), rozhodla o tom, že těmto lidem již nebude vyplácet státní příspěvek k jejich vkladům.

Je proto zřejmé, že je potřeba zahájit širokou diskuzi o budoucí podobě našeho sociálního i daňového systému a znovu komplexně posoudit možnosti řešení jednotlivých sociálních situací tak, aby byly řešeny v souladu s moderními trendy sociální politiky.

INZERCE

SENZACE!

Software pro pobytové, terénní a ambulantní služby

Všimněte si rozdílů! Právě na nich záleží, když vybíráte software pro zaměstnance své organizace. Naším přáním je usnadnit jim práci se systémem, aby se mohli více věnovat přímé péči nebo své skutečné náplni práce. Ale mají to takhle všichni poskytovatelé informačních systémů?

Buďte chytrí s námi!

- ✓ Webové rozhraní nezávislé na systému Windows
- ✓ Přizpůsobitelné formuláře a moduly
- ✓ Vývoj softwaru na míru
- ✓ Diktované záznamy se automaticky mění na text
- ✓ Využívání nových technologií (např. NFC čipy)
- ✓ Technická podpora a prvotní školení zdarma
- ✓ Neomezená datová úložiště zdarma

ZAMĚSTNANECKÁ ČÁST • PLÁNOVÁNÍ
SMĚN • VÝKAZY DOCHÁZKY • SOCIÁLNÍ
A ZDRAVOTNÍ ÚSEK • STRAVOVACÍ ČÁST
• SKLADOVÉ HOSPODÁŘSTVÍ

Chytrá organizace

INTRANET

Kolik zaplatíte za náš systém oproti konkurenci?
Na penězích záleží v každé době!

Cena systému
Chytrá organizace:

91.066,-

Předpokládaná cena
konkurenčního systému:

181.248,-

*Reprezentativní příklad pro pobytové služby - 60 zaměstnanců + 60 klientů, využití Zaměstnanecké (Manažerské) části, Zdravotního a Sociálního úseku, Stravovací části a Skladového hospodářství. Ceny jsou uvedeny bez DPH za 1 rok.

Vytváříme s Vámi informační
systém již od roku 2018!

Domluve si prezentaci
zdarma, přijedeme za Vámi!

+420 778 707 176
info@chytraorganizace.cz
www.chytraorganizace.cz

